

Цюра Маргарита Анатоліївна,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8529-4877>,

аспірантка,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: marho.tsiura@gmail.com

CRIS-системи як джерело даних для аналізу технічного та інформаційного забезпечення УДД в наукових бібліотеках: на прикладі URIS

Досліджено можливості використання CRIS-систем як додаткового джерела даних для аналізу технічного та інформаційного забезпечення управління дослідницькими даними (УДД) у наукових бібліотеках. Проведено пілотний аналіз профілів бібліотек та оцінено повноту представлення відомостей про їхню дослідницьку інфраструктуру в Національній електронній науково-інформаційній системі (Ukrainian Research Information System або URIS). Визначено переваги та обмеження використання даних національної системи для дослідження ресурсного забезпечення УДД та обґрунтовано доцільність їх комплексного використання із соціологічними методами та іншими відкритими джерелами інформації.

Ключові слова: управління дослідницькими даними; CRIS-системи; URIS; наукові бібліотеки; дослідницька інфраструктура; інформаційні системи.

Бібліотеки протягом свого існування постійно трансформуються відповідно до суспільних запитів, адаптуючи традиційні послуги або додаючи нові. Наразі у наукових бібліотеках виникає потреба у впровадженні нових видів діяльності зі створення відповідних програмних продуктів і запровадження послуг для всебічного задоволення різних запитів користувачів з урахуванням розвитку науки та цифрових технологій. Підтримка УДД, що складається з процесів планування, організування, документування, зберігання, забезпечення до-

ступу та повторного використання даних наукових досліджень, входить до переліку нових видів діяльності, оскільки включає залученість бібліотекарів або консультантів (curation) (<https://www.dcc.ac.uk/guidance/curation-lifecycle-model>). Як в основі створення та функціонування кожної бібліотеки лежить її фонд та інші складові для забезпечення повноцінного функціонування (матеріально-технічна база, бібліотекарі, користувачі), так і УДД потребує відповідної інфраструктури, важливою складовою якої є сервіси, що надаються в доступ бібліотекарям і користувачам.

Для повноти проведення дослідження щодо сучасного стану сервісів УДД в Україні необхідно попередньо дослідити наявність згаданих інформаційних та технічних ресурсів. У науковій спільноті для проведення таких досліджень зазвичай послуговуються методами соціологічних досліджень – анкетування та інтервювання співробітників бібліотеки дотичних до запитуваної роботи. Ці методи дозволяють отримати потрібну інформацію напряду від бібліотеки. Проте треба враховувати різні організаційні моменти: від зацікавленості й активності респондентів-бібліотекарів до повноти та суб'єктивності наданої інформації.

Відповідно виникає потреба у використанні додаткових джерел інформації, що дозволять доповнити результати дослідження. Одним з таких джерел можуть виступати національні інформаційні системи (Current Research Information System або CRIS-системи), які створені для відображення інформації про наукові установи, включно з наявною інфраструктурою (дослідницька інфраструктура). Ці системи як електронні ресурси мають багато переваг, серед яких пошук з використанням різних фільтрів, уніфікація і систематизація інформації, єдина система зі впорядкованими метаданими про установи та їхню дослідницьку інфраструктуру (<https://eurocris.org/pages/why-does-one-need-cris/>). Важливою складовою стабільної роботи цих систем є наявність відповідальних осіб, які здійснюють моніторинг, систематичне наповнення, контроль за достовірністю, а також повнотою представлення даних з відповідним оперативним реагуванням.

В Україні такою системою виступає URIS (<https://nauka.gov.ua>), розробником і адміністратором якої є Державна науково-технічна бібліотека України (далі – ДНТБ України), що функціонує в сфері управління Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України). Система містить різні модулі, в які входять профілі наукових установ, вчених, публікації та проєктів всієї України. У свою чергу у профілі установ додають дані про дослідницьку діяльність. Варто зазначити, що окремо у структурі профілю наукових установи розробниками створена вкладка, присвячена дослідницькій інфраструктурі. У 2026 р. законодавчо закріплено перелік об'єктів дослідницької інфраструктури (Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», № 4794-IX): прилади, пристрої, інструменти, апаратура, наукове обладнання та устаткування, а також інформаційні ресурси (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації) та інформаційно-комунікаційні технології (програмне забезпечення і мережевий зв'язок, грид, комп'ютерні мережі). Очікувано виникає запитання щодо можливості використання даних з URIS як додаткового джерела для дослідження матеріально-технічної бази (далі – МТБ) та інформаційних ресурсів для УДД в наукових бібліотеках України.

Було здійснено аналіз наявних профілів наукових бібліотек у системі URIS з основним акцентом на вкладку «Дослідницька інфраструктура», що складається з таких полів «Наукове устаткування» та «Наукові ресурси», адже прогнозовано на цій вкладці могла бути додана інформація про МТБ та інформаційні ресурси наукових бібліотек. Станом на початок серпня 2026 р. у системі з 1441 профілів установ (<https://nauka.gov.ua/organizations/>) виявлено профілі лише 8 бібліотек, з яких 4 всеукраїнські загальнодержавного значення: 3 національні – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України, а також 1 державна – ДНТБ України. Така кількість бібліотек поясню-

ється тим, що інші бібліотеки не мають своїх окремих профілів, а входять до складу інших установ, наприклад, закладів вищої освіти або наукових установ.

У переважній більшості виявлених профілів бібліотек інформація у вкладці «Дослідницька інфраструктура» відображена частково або взагалі відсутня. Виняток – ДНТБ України, де у профілі містяться дані про наукове обладнання (3D-принтер і сканер, комплекс технічних аудіовізуальних засобів для оснащення читальної зали, книжковий сканер тощо) та наукові ресурси (Open Ukrainian Citation Index, Research4Life, URIS тощо). Тобто профілі в одній системі нерівномірно заповнені, що створює певні проблеми для проведення порівняльного аналізу і відповідно, наразі, створює обмеження для вибору URIS, а також представлених в цій системі даних, як повноцінного джерела інформації для здійснення оцінки актуального стану згаданих МТБ та інформаційних ресурсів. Проте система має великий потенціал для проведення майбутніх досліджень та аналізу окремих складових інформаційних і технічних ресурсів в науковій бібліотеці за умови систематичного та повного наповнення профілів.

Разом із тим відсутність інформації про дослідницьку інфраструктуру не свідчить про відсутність самої дослідницької інфраструктури, це лише демонструє, що до трактування даних, отриманих з інформаційних систем потрібно підходити з критичним аналізом. Найбільш доцільно використовувати комплекс методів збору інформації, поєднуючи методи соціологічного опитування з даними із електронних інформаційних систем, офіційних вебсайтів, репозиторіїв та інших систем, які підтримують відкритий доступ. Такий підхід дозволить отримати повну картину про сучасний стан УДД в бібліотеках з урахуванням обмежень кожного окремого методу.

Отже, проведений аналіз показав, що такі електронні інформаційні системи, як CRIS, можуть слугувати додатковим джерелом інформації про УДД у бібліотеках. Водночас, дані з української національної системи URIS потребують подальшої стандартизації та уніфікації через суттєві обмеження пов'язані з повнотою наповнення профілів у системі, що належить до повноважень МОН

України. Це свідчить про доцільність поєднання даних з електронних інформаційних систем, соціологічних опитувань та інших відкритих офіційних джерел.

Marharyta Tsiura,

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8529-4877>,

PhD student,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: marho.tsiura@gmail.com

CRIS systems as a data source for the analysis of technical and information support for Research Data Management in research libraries: a case study of URIS

The possibilities of using Current Research Information Systems (CRIS) as an additional data source for analyzing the technical and information support for Research Data Management (RDM) in research libraries are explored. A pilot analysis of library profiles is conducted, and the completeness of the information presented on their research infrastructure in the National Research Information System (URIS) is assessed. The advantages and limitations of using data from the national system for analyzing the resource support for RDM are identified. The expediency of combining these data with sociological research methods and other open information sources is substantiated.

Keywords: Research Data Management; CRIS systems; URIS; research libraries; research infrastructure; information systems.